

Bekken van de Nete

Rupel en Nete, gelijkenissen en verschillen

Daar waar de Rupel gekenmerkt wordt door baksteenproductie, staat de Nete in het teken van waterwinning. De Rupel en Nete zijn beide getijdenrivieren, toch hebben ze elk een eigenheid.

Rivier zonder bron

Omdat de Rupel uitmondt in de Zeeschelde hoort deze rivier administratief tot het Beneden-scheldebekken. De Rupel is een korte rivier zonder bron.

Ter hoogte van Rumst, waar de Nete en de Dijle samenvloeien, bevindt zich het beginpunt van de Rupel.

Ook de Nete heeft geen bron, maar een samenvloeiing als beginpunt. In Lier ontmoeten de Grote en de Kleine Nete mekaar en vormen de start van de loop van de Nete of de Beneden-Nete. Samen met de Grote en de Kleine Nete maken de Beneden-Nete en het Netekanaal deel uit van het Netebekken.

Bekken van de Benedenschelde

Getijdenrivier en het Sigmoplan

Door de verbinding met de Zeeschelde is er getijdenwerking op de Rupel en de Nete. Enkel de sluis in Duffel sluit het waterpeil van het Netekanaal af van het getij. Twee keer per dag treden eb en vloed in werking waardoor het peilverschil zo'n 4 meter kan bedragen aan de sluis van Duffel en 4,5 meter aan Rumst. De oevers met slikken en schorren herbergen een prachtige biodiversiteit.

Bij extreme weersomstandigheden kan het waterpeil op de Zeeschelde en haar zijrivieren gevaarlijk hoog worden en de veiligheid van woonkernen in het gedrang brengen. Om Vlaanderen te beschermen tegen overstromingen wordt het Sigmoplan gerealiseerd. Dit plan beoogt waterveiligheid, maar zet daarnaast ook in op natuurontwikkeling, recreatie en economie.

Aan de monding van de Rupel in de Zeeschelde werd op het grondgebied van Kruikeke, Bazel en Rupelmonde het grootste overstromingsgebied van Vlaanderen gerealiseerd: de Polders van Kruikeke, dat deel uitmaakt van het Sigmoplan.

Aan de Nete- en de Dijlemonding werd het gecontroleerd overstromingsgebied Zennegat in werking gesteld en worden tussen de Nete en de Dijle de gecontroleerde overstromingsgebieden Kleine en Grote Vijver ingericht.

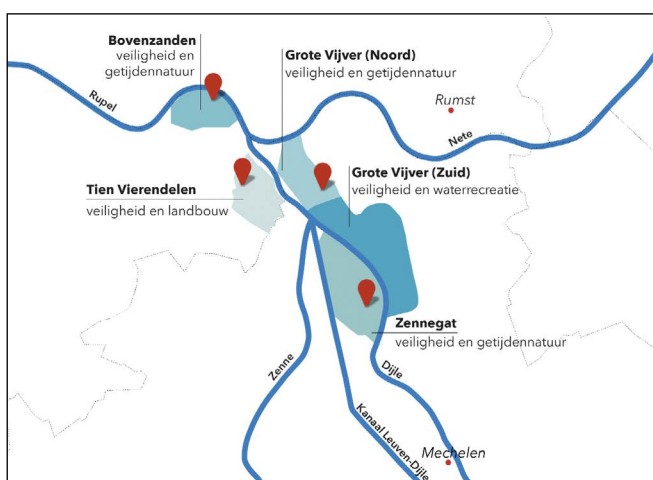
Bovenzanden is een overstromingsgebied langs de Rupel in Willebroek dat in de toekomst aangepast zal worden zodat het gebied naast veiligheid ook een natuurinvulling krijgt.

De vallei tussen de Beneden-Nete en het Netekanaal werd ingericht als wetland en ontwikkelde tot een zeldzaam vogelparadijs. Het gebied tussen het Netekanaal ter hoogte van de sluis van Duffel en de Beneden-Nete wordt volledig terug gegeven aan de rivier. Door het slopen van de dijken wordt deze zone ontpolderd. Ruimte voor water biedt veiligheid, natuurontwikkeling en draagt bovendien bij aan de natuurlijke zuivering van het oppervlaktewater.

Sigmoplan GOG-GGG

Het Sigmoplan omvat onder meer de creatie van gecontroleerde overstromingsgebieden (GOG). Gebied Tien Vierendeel aan de monding van de Dijle zal enkel rivierwater ontvangen bij extreem hoge waterstanden. Dit overstromingsgebied functioneert eerder zelden waardoor landbouw mogelijk blijft op de percelen van het GOG.

Bovenzanden en Grote Vijver Noord langs de Rupel en de Nete zijn gecontroleerde overstromingsgebieden waar het getij twee keer per dag in- en uitstroomt. Door de aanwezigheid van getijdenwerking in het overstromingsgebied ontwikkelt er unieke getijdennatuur. Dergelijke gebieden zijn overstromingsgebieden met gereduceerd getij of GOG-GGG. In Rumst kan je de in- en uitwateringsluis van het GOG-GGG Grote Vijver noord zien langs de linker oever van de Nete.

Bron: www.sigmoplan.be/nl/projecten/dijlemonding/

In- en uitwateringsluis GOG - GGG Grote Vijver Noord

Scheepvaart op getijdenrivieren Rupel en Nete

De stroming van het op- of afgaande water van een getijdenrivier is bepalend voor het energieverbruik van de schepen. Beroepsvaart heeft er alle belang bij om te varen met het getij mee. Bij laag water komen de slikken gevaarlijk bloot en laat de smalle vaargeul amper de passage van kruisende vrachtschepen toe. Een vrachtschip dat omkeer zou maken riskeert te stranden op de slikken.

Ook bij hoogtij dienen schippers rekening te houden met de toestand van de omgeving en de afmetingen en diepgang van hun schip. Een hoog waterpeil verkleint namelijk de doorgang onder de bruggen. De spoorwegbrug en baanbrug in Boom over de Rupel met beperkte bedieningstijden en de niet beweegbare brug van Walem over de Nete vormen obstakels voor de scheepvaart bij hoog water.

Slikken en schorren aan de Rupel

Oevers met kribben

Tussen Klein Willebroek en het GOG Bovenzanden zijn de oevers van de Rupel aangelegd als 'kribben'. Een krib is een korte stenen dam in de rivierbedding, haaks op de bedding. Een opeenvolging van kribben belet erosie van de oever, breekt de kracht van het wassende water en maakt scheepvaart mogelijk. Op het uiteinde van iedere krib staat een bak. Bij hoogtij kunnen de kribben immers onder water staan en dan zijn de bakken essentieel om schepen de juiste vaarweg te tonen.

Tot 1997 vormde de Rupel de toegang tot de Willebroekse Vaart en de haven van Brussel. Zwaar geladen vrachtschepen die van Antwerpen naar Brussel wilden varen, moesten echter wachten op hoogtij om de Rupel te kunnen opvaren en vervolgens via de sluis van Klein-Willebroek op de Willebroekse Vaart te geraken. Toen in november 1997 de zeesluis van Wintam in gebruik werd genomen, kregen deze schepen een rechtstreekse toegang tot het kanaal naar Brussel, zonder wachten op hoogtij op de Rupel. De Willebroekse vaart wordt vanaf dan het Zeekanaal Brussel-Schelde genoemd.

Met de aanleg van het Netekanaal in 1933 werd de Zeeschelde via de Rupel en de Nete verbonden met het Albertkanaal dat leidt naar de Kempen en het industriebekken van Luik.

De ontginning en bewerking van de Boomse klei langs de Rupel liggen aan de oorsprong van de vele scheepvaartgebonden activiteiten langs deze rivier. De zware klei en de geproduceerde bouwmaterialen moesten per schip via de Rupel afgevoerd worden. De scheepvaart was zo intensief aanwezig in de streek, dat er nood was aan eigen infrastructuur om schepen te bouwen en te herstellen en om scheepvaartgebonden opleidingen te organiseren. Op het hoogtepunt waren zo'n 40 scheepswerven actief in de Rupelstreek en in Klein-Willebroek was er een schippersschool. Heel wat beroepen in de streek waren verbonden met de scheepvaart: scheepshersteller, visser, schipper, tollenaar, sluisbediende, veerman... .

Voor herstellingen kunnen de schepen nog steeds terecht in het 120 meter lange droogdok van Marintec Shipyard. Vennekens Jachtwerf in Boom staat ter beschikking van de pleziervaart.

Natuur, erfgoed en recreatie hand in hand

De Rupel met de typische 'slikken en schorren' zijn bij uitstek foerageer- en nestgebieden voor tal van vogels. Eenden en steltlopers halen op de slikken voedsel uit het slib en/of filteren het uit het water. In het riet komen zangvogels voor als de bosrietzanger, de kleine karrekiet, de sprinkhaanzanger, de rietzanger en de rietgors. Ransuilen overwinteren in de struwelen. De blauwe reiger, de aalscholver en de fuut zijn voorbeelden van viseters die er vertoeven. Ook roofvogels zoals de bruine kiekendief, de buizerd en de torenvalk cirkelen er nogal eens rond.

Natuurlijefhebbers en vogelspotters kunnen terecht op het Noordelijk en Zuidelijk Eiland in Wintam. Deze eilanden tussen het Zeekanaal Brussel-Schelde en de Rupel herbergen een uitzonderlijke biodiversiteit. Op het Zuidelijk Eiland sluit een industriezone onmiddellijk aan op het natuurgebied.

Natuurgebied Noordelijk Eiland in Wintam

De Rupel is een Natura 2000-gebied, meer bepaald een habitatrictlijngebied. Aan de monding in de Zeeschelde is de Rupel ingekleurd als habitat- en vogelrichtlijngebied. Dit betekent dat de rivier een belangrijk leefgebied vormt voor verschillende zeldzame dieren en planten en Europese bescherming geniet. Ook in het stroomopwaartse deel van de Rupel vormt waterrijke natuur een paradijs voor water- en trekvogels.

De Rupelstreek is volop in transformatie. Tot de inwerkingstelling van het rioolwaterzuiveringsstation Brussel-Noord (2007) stroomde het sterk vervuilde Zennewater via de Dijle en de Rupel naar de Schelde. Gelukkig is deze situatie verleden tijd en kregen de rivieren dankzij de afvalwaterzuivering opnieuw zuurstof. De verbetering van de waterkwaliteit gaf een boost aan de biodiversiteit in en langs de rivieren, zo ook de Rupel.

De Vlaamse Landmaatschappij (VLM) heeft in nauwe samenwerking met de Provincie Antwerpen en de Rupelgemeenten een landinrichtingsplan opgesteld voor deze streek. Het plan voorziet toegang tot recreatie in het gebied, natuurontwikkeling en erfgoed. Ontharding en creatie van meer groen zijn eveneens vervat in het plan als antwoord tegen wateroverlast en meer zorg voor het hydrologisch systeem.

Pompinstallatie

Drinkwater langs de Nete

Links en rechts van de Nete wijzen grote waterspaarbekkens van Water-Link op het gebruik van oppervlaktewater voor drinkwaterproductie. Dit water werd onttrokken aan het Albertkanaal dat op haar beurt in Luik water ontvangt van de Maas. Via de kanalen wordt er met andere woorden Maaswater naar de Schelde gevoerd en naar de gezinnen regio Antwerpen.

Water voor bedrijven langs de Rupel en de Nete

Heel opvallend staat de watertoren van het bedrijf ALVANCE Aluminium Duffel op de kade langs de Nete. De watertoren en de leidingenbrug over de Nete zorgen voor de wateraanvoer, nodig voor de productie van aluminiumplaten. In 2020 gebruikte het bedrijf 430.599m³ water. Aandacht voor lekkages en monitoring zijn voorbeelden van maatregelen waarmee het bedrijf haar watergebruik kon reduceren in de tijd.

De bedrijvigheid langs de Rupel staat nog steeds in het teken van de baksteenproductie. Aan de laad- en loskade van bouwmaterialenproducent Wienerberger in Rumst kunnen schepen met een lengte van 110m en een laadvermogen tot 3.500 ton aanleggen. Met de nieuwe kade ontlast Wienerberger het wegennet in en om Rumst en de bewoonde dorpskernen van Rumst en Terhagen.

Watertoren van ALVANCE Aluminium Duffel

Wienerberger ligt mee aan de basis van de invoering van het pallettransport. Het bedrijf maakt gebruik van een nieuw en innovatief schip 'Pallet Shuttle Barge (PSB)'. De PSB is specifiek ontwikkeld voor het transport van producten op pallet. Het is een 50m lang catamaranachtig schip, waardoor het extra stabiel is. Het heeft een 200m² laadplatform, waarop tot max 300 ton paletten kunnen geplaatst worden. Eén volle PSB is dus gelijk aan een 10-tal vrachtwagens. Met de beperkte diepgang kan het schip ook op kleinere waterwegen varen naar de lokale klant. De PSB beschikt over een on-board kraan om onafhankelijk, flexibel en zelfstandig te laden en lossen. Zo'n klein, flexibel en zelfstandig schip is een volgende stap als alternatief voor het wegtransport.

© www.coeck.be

Cementfabriek Coeck in Niel gebruikt grond-, leiding- en recuperatiewater in het productieproces. Het bedrijf doet aan milieuzorg en loost geen afvalwater naar de omgeving. Ze zetten net zoals Wienerberger in op pallettransport over het water. Het bedrijf zat samen met bouwbedrijf André Celis rond de tafel en hun samenwerking resulteerde in een efficiënt gebruik van de binnenvaart. Coeck voert al zijn grondstoffen aan per schip: 5000 ton per dag.

Wonen aan het water

Met het verbeteren van de waterkwaliteit worden waterlopen aantrekkelijker om langs te vertoeven en te wonen. Langs de oevers van de Rupel neemt de woningbouw toe. Hoge bakstenen schouwen langs de oever van de Rupel getuigen van het steenbakkerijverleden in de Rupelstreek. Enkele schouwen en ringovens zijn opgenomen in het huidige stadsbeeld en kregen een nieuwe bestemming. 't Steencycken in Boom, de voormalige meesterwoning van steenbakkerij Van Herck, werd omgetoverd tot een eetcafé. De Nete in Duffel splitst de stad in een oostelijk en westelijk deel. De groen-blaauwe omgeving maakt het aangenaam wonen en vertoeven.

Eetcafé 't Steencycken

Wonen aan de Rupel in Boom